

Gençlere güven, geleceğe güvendir

Bölüm

1

İnsan neden genç olmak ister ki! Gençliğin yaşamdaki yapılanması, önemi*

M. Arif AKŞİT**

*Bir genç hakkında konuştuğun hususları kapsayan bir yazıdır.

***Uzman Dr. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Neonatoloji/Yenidoğan ve Pediatrik Genetik, Acıbadem Hastanesi, Eskişehir

Genç dediğimiz ve farklı yorumladığımız bireyleri, acaba suçlamak ne kadar gerçekçidir? Tüm gelecek üzerine yapılanmak, yapılandırmak isteyenler gençlere hitap etmektedirler. Gençlere anlatıp, algılamasını beklemesiniz bile, onların dinlemesi bile yeterli bir yaklaşım olmaktadır. Atatürk'ün gençliğe hitabı gibi Peygamberlerin de ilk hedeflediği gençler olmuştur Fikirlerin yeşereceği yerler gençler olmaktadır.

Sizin konuşmanızı, sizin söylediklerini birileri dinliyorsa, o zaman ilk iletişim basamağı atılmış demektir. Dinleme ilk aşamadır ve en önemlidir. Artık dikenli telden içeri girmişsiniz demektir. Eğer ikna ederseniz onu kaybederseniz Onun bilgisi, fikri ve gönlüne girerseniz ikinci aşama olur ki, onun talep etmesi, sevmesi ve arzulaması ile boyut tamamlanmış sayılır. Tamamlama ise onun gelişim ve değişimi sağlaması ile olur ve oluşacaktır. Eğitim vermek ile değil, eğitim başkasını eğitmek, değişim ve gelişimi sürekli sağlarsanız eğitim olmuş demektir.

Özet

İnsan neden genç olmak ister ki! Gençliğin yaşamdaki yapılanması, önemi

Amaç: Gençliğin ruhsal ve etik boyutunun tüm yaşam dilimi penceresinden izlenmesi konu edilmektedir.

Dayanaklar/Kaynaklar: Freud, Erikson, Piaget psikososyal gelişim boyutu ile Kohlberg etik gelişim temelinde değerlendirme yapılmaktadır.

Genel Yaklaşım: Bir bireyin kendisinin belirli dönemlerde psiko-sosyal gelişim ile etkileşim içinde olduğu, zaman içinde gelişip değişebildiği veya o dönemde kaldığı, takıldığı ve problemlerin kaynağı olduğu boyutu işlenmektedir.

Yaklaşım: Freud, Erikson, Piaget psikososyal gelişimi yaş dönemlerine göre ayırarak; gelişimsel ve beceri alanları olarak irdelemektedirler. Kohlberg etik gelişimi; 1) ceza/itaat, 2) egoizm, 3) ilişkiler, 4) ödev/görev, 5) haklar, 6) etik ilkeler olarak tanımlamaktadır

Sonuç: Tüm değerlendirmeler, bir kalıp olarak değil, bireye göre yorumlanması gereklidir. Tüm dönemlerde orta nokta, düzenlenme ve ileri yaşama etkisinin olduğu noktanın, gençlik dönemi olduğu vurgulanmaktadır.

Yorum: Yaşamımızda en önemli evrenin gençlik olduğu, sevgisiz gelişme ve değişimin yaşanmayacağı belirtilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Freud, Erikson, Piaget psikososyal gelişim ve Kohlberg etik gelişim evreleri

Outline

Why we want to be young! The reality and importance to be adolescent

AIM: Adolescent Period is mainly considered by the social and physiological and social development for all the live span.

Grounding Aspects: physiological-social evaluation of Freud, Erikson, Piaget and ethical considerations of Kohlberg is based at this evaluation.

Introduction: All the people, individually, have a development aspect as psychosocial and social considerations, thus, someone, stuck or retarded at the stages, and the life problems grounding about them

Notions: The Freud, Erikson, Piaget considerations according the developing perspectives, thus, Kohlberg for the ethical development under; 1) Wright/wrong, 2) egoism, 3) relations, 4) work to do, 5) rights, 6) ethical principles.

Conclusion: All the evaluations not as some standard rules, evaluated for individual perspective, the most point of inflection time is the adolescent period. This period, from the childhood to the rest of life, makes the way of living, thus, love is the only positive developing aspect at all of them.

Key Words: Freud, Erikson, Piaget physiological and social development, Kohlberg ethical considerations

Giriş

Her bireyin iki gözü, bir ağzı olsa bile, farklı yapısı, daha önemlisi farklı kişiliği vardır. Tek yumurta ikizleri bile farklı algılar içindedir. Temel olanda görüntü ötesi iç dünyanın farklı olmasıdır.

Ancak genel olarak insanların duygusal gelişimine bakarak bir bakış açısı oluşturalım.

İNSANLARIN DUYGUSAL GELİŞİMLERİ ve SORGULAMASI

İnsanlar devamlı duygusal gelişim içindedirler.

Süt çocukluğu

İnsanların temel gelişim ve büyüme dönemidir. Bu dönem eğer değişmez ve sabit olarak daha sonraki yaşamları etkilemesi ile bağımlı kişiliğin geliştiği gözlenmektedir. Temel olarak bireylerin başka güce karşı veya menfaat zinciri içinde kalması, benliğinin ön plana çıkması bu dönemde kalma, ilerlememe ve değişmeme boyutunu öne çıkarmaktadır...

DAVRANIŞTAKİ GELİŞMELER 0–18 Ay:

Genel insanların büyüme ve gelişmesi ile ruhsal açıdan da bir değişimi olduğu dikkatleri çekmektedir. Bu değişim başlıca 3 ana görüş ile tanımlanmaktadır. Diğer görüşler bununla uyum içindedir. Bu görüşler belirtilerek gelişim boyutu ortaya konulmaktadır.

a) Gelişimsel teoriler:

- Freud (oral),
(Psiko seksüel): **ORAL DÖNEM**
Ağız, dil ve dudaklar bebeğin temel haz alma bölgeleridir. En önemli uyarıcı işlev beslenmedir.

Bir yemekten alınan lezzet, onun ile bir boyuta kavuşmak, lezzeti yıllar geçse de anımsamak bizim emmemiz ile başlayan bir serüvenin devamlılığıdır.

Oral dönemin devamlılığı bağımlı olma anlamını taşımaktadır.

Kültürel bağımlılık boyutu da yine ağızdan geçmektedir. Bir yerde anımsadığım kadarı ile, *insanın inancını değiştirmesi, sevdiği yemekleri değiştirmesinden daha kolaydır* demektir.

- Erikson (temel güven veya güvensizlik),
(Psikososyal): **ORAL-DUYUSAL DÖNEM**
Bu dönemdeki bebekler, beslenme, temizlik, duygusal yakınlık ve fiziksel temas gibi temel gereksinimleri karşılarken, kendilerine ve diğer insanlara güvenmeyi öğrenir veya güvensizlik duygusu oluşur.

Erikson, bu dönemi daha geniş boyutlar ile irdelemektedir. Freud bağımlılık tanımı belirtirken, Erikson, temel güven ve güvensizlik tanımı ile boyutu daha genişletmektedir.

- Piaget (senseriomotor),
(Bilişsel Gelişim): **0–2 YAŞ DUYUSAL MOTOR DÖNEMİ**
ÖZELLİK: Bebek dünyayı anlamak için duyu organlarını ve motor becerilerini kullanır. Kavramsal düşünce gelişmemiştir. Bebek bir nesneyi nasıl kullanıyorsa, o bağlamda bilmektedir.
TEMEL KAZANÇLAR: Bebek, nesne görüntü alanından çıksa dahi, hala varlığını devam ettiğini bilmektedir. Nesne devamlılığı devam etmektedir. Fiziksel faaliyetlerin yanı sıra zihinsel faaliyetleri de gelişmeye başlamıştır.

Sadece bebek döneminde değil, erişkinlerde de bazı nesnelere bağımlılık devam etmektedir. Bazı kişilerin taşıdığı uğurlu geldiğine inandığı, okunmuş muska, tavşan ayağı veya haç gibi dinsel temalar, emzik gibi yenidoğanda bağımlılık açısından önemli yer tutmaktadır.

Bebeklerde olduğu gibi, sosyal, kültürel gelen bu bağımlılık, bireyin sorgulamaya başlaması ile ancak değişim yaşanabilir. Gerçek anlamda Kuran temelinde yaklaşın, büyü ve sihir faktöründen vaz geçer veya daha bağımlı olabilmektedir.

Bir bebek ağlayınca doyurulması, meme verilmesi ile bunun bir davranışı olarak algılarken, birden verilmemesi veya beslenmede bir sorunu olması ile o anda memeye bakar ve başka bir boyut olduğu, kendisinden farklı olduğunu algılamaya başlar. Bu nedir ki, kendisini doyurmakta ve belirli bir haz vermektedir. Doğal beslenirken, ağlaması ile verildiği, bazen ise zaman süreci olarak bekletildiği ve farklı gıdalar ile tadın değiştiğini algılamaya başlar. Anne sütü tadı farklı iken, mamalardaki şekerli tat, birden lezzet duygusunu değiştirmektedir. Bu açıdan gelişimde önemlidir. Doğadan, suni boyuta geçme gibi bir algı yaratabilmektedir.

b) Beceri alanları:

- Dil (vücut hareketleri, ağlama, isimlendirme, işaretleme),

Düşünce boyutunun ilk işaretleri gözlenmektedir, sizi dinleyen ve sesi tanımlayan bir kişi, kişilik vardır. Yenidoğan bebek anne sesini kabul ederken, özellikle kaba ve erkek seslerine reaksiyon vermektedir. Bebek acıkınca hemen ağlamaz, belirli bir hareket içindedir, zorda kalınca ağlar. Anne acıktığını kavrayarak vermektedir. Bebek konuşmadan istediklerini yapar boyutta olur Bir bakıma otizmde de benzer yaklaşım gözlenmektedir.

- *Motor (refleks oturma, erişme, yakalama, yürüme),*

Doğal refleksler ve yenidoğan reflekslerinde değişim ile birlikte bilinçli davranışa geçiş gözlenebilmektedir. Bebek emzirme ile, rahatlık, uyuma ve gevşeme boyutunda olur. Kucağına aldığınız bebeği beslersen, uyuması yanında gazını çıkarması, kakasını yapması ile sizi de etkilemekte ve sizi de gevşemenize neden olmaktadır. Salınan hormonlar hem sizde hem de onlarda olmaktadır, serotonin, endomorfın, oksitosin ile dopamin etkisi bir süreç sonra siz de hissetmeye başlamaktasınız. Bu açıdan bebek beslemek bir nevi bağımlılık olmaktadır. Aynı durum, sevdiğiniz bir şeyi yapmakta da alınır. Bundan mahrum olanlar ise sevgisizlik halkası içinde kıvrınacaklardır. Onları anlayışla karşılamak, kızgın olana sevgi ile yaklaşmak, basit dokunmak bile çok etkili olmaktadır, yeter ki ona dokunabilin.

- *Psikopatoloji (otizm, anaklitik depresyon, kolik, beslenme, uyku gibi tutumlarda bozukluklar;).*

Bu dönemde etkin ruhsal yanında bedensel temelli yaklaşım yapılmadığında bazı sorunlar gelişebilmektedir. Bu anne ve babaya bağlı değil, bireyin kendi yapısı olarak ta ele alınabilir. Otizm bunlardan biridir. Burada da anne ve babanın, özellikle büyük anne ve babanın olayı kavraması ile yaklaşımı öne çıkmaktadır. Bebeğin anlaşılması için, onları sevmek, otistik bebeği özellikle sevmek, şeklen değil içten çok önemlidir.

Bu boyutlarda bize genlerde oluşan olayların, durumların kaynağının yine en erken gelişim boyutlarından oluştuğu konusunda fikir vermektedir. Yenidoğan ve süt çocukluğunda oluşan, anne yoksunluğu boyutu, düzeltilmeli kısaca sevgi boyutu oluşması ve bireye kazandırılması ile ancak giderilebilir. Koruyucu anne/aile ile sorun çözülmez, anne yoksunluğu boyutu, düzeltilmeli, anne sert ve zorla eğitim gibi anlamsız yaklaşımlarla bilgi veren kişilerin karşılaştıkları, daha doğrusu yaptıkları yaklaşımların sonucu olmaktadır.

Birçok sert mizaçlı ve özellikle şiddet/dayak uygulayan ailelerin çocuklarında anne yoksunluğu boyutu geniş anlamda gözlenmektedir. Bu açıdan asker, polis gibi şiddete meyilli olan, özellikle öğretmen, öğretim üyesi olan bireylerde de zorla bilgi verme, eğitime gerekçesi ile tam tersi yaklaşım yapanlarda da bireylerin sevgisiz olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, bebeklikteki yaklaşımın, gençlerde ve bizde etkisi ile bunun kırılması, bozulması ve değiştirilmesi ötesinde, bireylere sevginin hiç olmazsa bu dönemde verilerek, algılanmasının sağlanması çok önemlidir daha sonra kalıplaşan ve sert bir koza kişiliği ören bireyde, artık sevgi verebilmek olası olmamakta, sevgiyi maddi kazanç olarak görebilmektedir.

Oyun dönemi, Erken çocukluk

Bireyler artık kendine dönmekte, benlik boyutu öne çıkmaktadır. Kendi yaptığı kaka ve idrar bile bir değeri olan şeylerdir. Bu açıdan daha sonraki yaşamda da birey, kendi yaptığı zarar ve kötülükleri güzel ve hakkı olduğu algısı ile, bundan memnun oldukları da gözlenmektedir. İnsanlar kendilerinin kontrol ettiği, bir bakıma Tanrıçalaştıkları bir dönem olmaktadır.

DAVRANIŞTAKİ GELİŞMELER 18 ay – 3 yaş:

a) Gelişimsel teoriler:

- *Freud (Anal),
Bebğin temel haz bölgesi anüstür. Bu dönemdeki en önemli faaliyet tuvalet eğitimidir.*

Düşünce boyutu olarak birey, kakasını kendisi yaptığı, bunu algıladığı, bir değer oluşturduğu yaklaşımı içindedir. Bu dönemdeki sabit kalmanın, kendisini sevmesi, kendisine hayran olması ile bir benlik kaygısı içinde olabilmektedir. Egoantrik olmanın ilk aşaması, bu ruhsal gelişimde takılıp kalınmasıdır.

- *Erikson (Otonomi veya mahcupluk, şüphe-utanma-tereddütlü yaklaşım),
KAS ANAL DÖNEM: (ÖZERK-UTANÇ-KUŞKU)
Çocuklar, beslenme, tuvalete gitme, yürüme, çevreyi keşfetme ve konuşma gibi çeşitli faaliyetler sırasında yeterlilik duygusu gelişir veya yetenekleri hakkında kuşku duyarlar.*

Bireylerin kendi başına, başkalarının yardımı olmadan kişilik boyutuna gelebilmesi aşamasıdır. Beceri ve yetenek boyutunu algılamak bu dönemin bir simgesidir. Artık kas gücü ile de evrenin en güçlüsü, Heman, Superman gibi kavramları işlemektedir. Bunun abartılı olması ile erişkinlikte bazı yöneticilerin davranışı akıllara gelmektedir. Kral, sultan veya prenseslik dönemi bu yaşlardan kalan bir durumdur.

- *Piaget (eylem öncesi sembolik),
(Bilişsel Gelişim) 0–2 YAŞ: DUYUSAL MOTOR DÖNEMİ
ÖZELLİK: Bebek dünyayı anlamak için duyu organlarını ve motor becerilerini kullanır. Kavramsal düşünce gelişmemiştir. Bebek bir nesneyi nasıl kullanıyorsa, o bağlamda bilmektedir.
TEMEL KAZANÇLAR: Bebek, nesne görüntü alanından çıksa dahi, hala varlığını devam ettiğini bilmektedir. Nesne devamlılığı devam etmektedir. Fiziksel faaliyetlerin yanı sıra zihinsel faaliyetleri de gelişmeye başlamıştır.*

İnsan düşünce boyutunun oluştuğu, kendi benliği ile diğerlerini ayırmaktadır ben ile sen ayrılmaktadır. Bunun megalomani ile aşağılanma boyutu yan yana olmaktadır. Bunların psiko-analiz ile saptanması, ancak patolojik anlamda olurken, gençlerde **Ben Kimim** sorgusu ile de oluştuğu ortadadır.

Etik felsefenin bir alt dalı olarak, ilk aşamada teorik ve oluşan prensipler, simgeler ve kotlar altında **DOĞRU NEDİR** sorgusuna cevap ararken ve bunu saptamaya yakın iken, diğer boyutlarda ise **NE YAPMALIYIM** sorgusu ile doğruyu aktif uygulanabilir durumuna getirmektedir. Bu kavramlarda denge, bireyin kendini yüceltme ve aşağılamasının gerçek boyutunu tanımlayabilmesi açısından önemlidir.

b) Beceri alanları:

- *Dil (kelimeler, ima etme, simgesel yaklaşım, özel dil kullanma),*

Bebeklerin kendilerine ait bir dili var iken, agulama veya gülücüklerini anne tanımlayabilirken, otizm durumunda da yakınları algılayabilmektedirler. Kullandığımız simgeler, kıs işaretler bu dönem olarak bize kalan yadigarlardır.

Düşünce değil, ifadelerin simgeleşmesidir, spontan, içten gelen davranış modelleri, işaretleridir.

- *Motor (tırmanma, koşma),*

Beceri ve adalelerin gelişmesi ile bazı hareketleri yapma boyutu da gelişmektedir. Birey artık koşarak, hızlı yer değiştirme ve erişilemez olmayı algılamaktadır.

- *Psikopatoloji (ayrılma durumları, negativizm, korkular, kabızlık, utangaçlık, geri çekilme).*

Halen bizlerde olan ayrılma, hasret, birlikte olmak gibi durumlar bunun simgeleridir. Bu yaştaki çocuklar devamlı hayır derler ki büyüklerde de benzerini görmekteyiz. Korkmakta, yaklaşmamakta, sevgi boyutunu endişe ve uyarılar ile gözetmektedirler. Büyükler arasında sakın yapma, ondan kork, çekin,

bir daha gitme öğütleri bu yaşların kalıntısıdır. Bu yaştaki çocuklara yaklaşp, onlarla iletişim kurabilmek için, araya bir kedi veya onun sevdiği bir simge koyarak iletişim ve ilişki kurulabilir. Kendilerinin çevre ile kurdukları koza, halka ancak bu şekilde kırılabilir.

Okul Çağı, Orta çocukluk

DAVRANIŞTAKİ GELİŞMELER 3–6 yaş:

a) Gelişimsel teoriler:

- *Freud (Ödipal),*

FALLİK DÖNEM

Temel haz kaynağı cinsel organlardır. Erkek çocuk cinsel organlarından gurur duyarlar, kız çocuklarda neden kendilerinde olmadığını merak ederler. Daha sonra, kendi cinsiyetteki ebeveynleri ile özdeşim kurarak cinsiyet rollerini kazanmaya başlarlar.

Freud oluşmaya başlayan cinsel hormonların davranışlarda da etkin olduğu algısı içindedir. Erişkin olup, her boyutu yine cinsel pencereden bakanların bu dönemde takılıp kaldıkları kavranmalıdır. Bu dönemde ülkemizde yapılan sünnetin, kastrasyonu algısı yarattığı söylene bile, gözlenen sadece yaratabileceği söylenebilir, veriler bunu tanımlamaktadır. Cinsiyet birey kadar toplumsal oluşan bir durumdur.

- *Erikson (Suçluluk veya önsezgisel, içgüdüsel davranışlar),*

LOKOMOTOR-GENİTAL DÖNEM: (GİRİŞKENLİK-SUÇLULUK)

Çocuklar, yetişkinlere özgü bazı faaliyetleri yapabilmeyi isterler. Ancak, erişkinlerin aşırı sınırlamaları çocuğun girişkenliğini engeller, suçluluk hissetmesine neden olur.

Davranışlarda, sosyal ve kültürel boyut, standart yapıda kendilerine benzer yeni nesil oluşturma çabasıdır. Çocuklar kendilerinin benzeri olmalıdırlar. Yaprak bitlerinde tek bir dişi, kendisinin benzerini yaratarak, doğada bir yayılım ve etkinlik kurmaktadır. Ancak, mevsim değişikliği boyutu olursa, mutlaka erkek ile üreme gündeme gelmelidir.

Benzer olmaz ise suçlama doğaldır ve *yap, yapma* temel güdüdür. Bunun kontrolü büyükler tarafından olmalıdır en sık yapanlarda öğretmenler olmaktadır. Eğitimin temeli ise birey hakları ve bireyin gelişimi, olumlu değişimi olması gerekirken, klasik yapıdaki eğitimde eskinin aynısının oluşması, bireyin düşünmeden kabulü ve uygulaması oluşmalıdır.

- *Piaget (Eylem öncesi sezgisel tutumlar),*

2–7 YAŞ

İŞLEM ÖNCESİ DÖNEM

ÖZELLİK: Çocuk dünyayı anlamak için dili de içeren sembolik düşünceyi kullanır. Ben merkezli düşünce hâkimdir (egosantrik). Çocuk dünyayı sadece kendi bakış açısına göre değerlendirir.

TEMEL KAZANÇLAR: *Çocuğun hayal gücü gelişmektedir. Konuşma hem kendini ifade etmesinde hem de başkalarından etkilenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ben merkezli düşünce giderek azalmakta ve başkalarının görüşü dikkate alınmaktadır.*

Düşünce boyutu, etkin ve verimli iletişim ve ilişki kurma ile oluyor ise bunun dil ve yazı ile olması önemli bir yaklaşımdır. Okuma ile artık aile boyutundan kalıplardan sıyrılarak evrene açılmaktadır. Zamanımızda kitap okuma denilmekte, artık video ve internet ile doğrudan kavramlar, notlar bakılarak, o konuda gelişim olmaktadır. Farklı bir yolunda etkin bilgilenme ile daha fazla bilgili olabilmektedirler. Birçok konu bu yaştaki öğrenen çocuklar sayesinde olmaktadır. Tsunami durumunda bir yedi yaşındaki çocuk, biz bunu öğrendik, deniz çekilip, sonra sel basıyor, yüksek yere çıkmak gereklidir diyerek 700

kişinin çanını kurtarmıştır. Burada önemli olan çocuğun dediğini dinleyen ve kabul eden ailesi ve çevresi kutlanmalıdır. Dolayısıyla çocuğunuz sizin bilmediğiniz birçok şeyi bilebildiği algılanmalıdır.

b) Beceri alanları:

- *Dil (Bağlayıcı cümleler, kolay anlaşılma durumu),*

Birey artık düzgün kelimeler ile konuşmakta, toplumun bir ferdi olduğu net ortaya çıkmaktadır. Konuştuğu dile göre farklı boyutlar olabilmektedir. İngilizce de fiil çekimleri ve kelime yazımları farklılaştığı için hatalar daha sıktır. Türkçe konuşulduğu gibi yazıldığından daha kolay ve anlamlı olmaktadır. Gözü kavrayan kişi, gözlük, görmek, gözlük, gözlükçü gibi boyutları da bilebilmektedir. Göz atmak, göz ucu ile bakmak gibi deyimleri de anlayabilir olmaktadır. Ancak, kullanılan kelimelerin kavrandığı net sanılmamalıdır Dün, bugün ve yarını kolay kullanan çocuk, anlamını altı yaşından ötesinde kavrayabilir.

Aynı yaklaşım erişkinler içinde geçerlidir. Konuşulan kelimeler ile anlaşılın kavramlar farklı olabilmektedir. Bir inancı veya bir simgeyi kavramını farklılaştırmanız ile, aynı kelime olsa bile, bireyi değişik, tam tersi ortama çekebilirsiniz. Örneğin, Kuran'da oku kelimesi (İkra), eğitim al ve eğitim ver şeklinde, okumak, vurgusu iken, düz okumak kelimesi (tilavet) şeklinde yorumlandığında devamlı anlaşılmayan kelimeleri okumak ve ezberlemek olmaktadır. Anlamak için inen, öğüt anlamı taşıyan bir kitabın okunmadan kastı değişmektedir.

- *Motor (koordinasyonun artması, üçtekerlikli bisiklet ve zıplama),*

Düşünce boyutu ile bedensel güç ve hareket kapasitesi ve kabiliyetinin artması ile daha etkin ve beceri yeteneği artmaktadır. Bu dönemde sanat boyutu da öne çıkmaktadır.

- *Psikopatoloji (enürezis, enkorprozis, anksiyete, agresiflik, fobiler, gece kâbusları).*

Kendi benliği hakimiyeti açısından kaka kaçırma, kabızlık ve beden aktivitede bozukluk gözlenmektedir k, erkinlerde de sık rastlanabilen sorunlardandır. Endişeler, korkular ve hayal ile gerçeğin karışması, gece uyanmaları, büyü ve sihir kavramlarının gerçek gibi algılanması bu yaşta olmakta, sonuçta da tüm davranışları etkileyebilmektedir. Kuran büyü ve sihre inanma denilse bile, bu yaştaki kalıntılar nedeniyle erişkinlik çağında da gözlenebilmektedir. İnanmıyorum diyenlerde bile, büyü bozucu kutsal, muska, Hristiyanlarda haç gibi simgelerin taşındığı olmaktadır.

Gençlik

Adölesan (6–11 Yaş)

DAVRANIŞTAKİ GELİŞMELER 6–11 yaş:

a) Gelişimsel teoriler:

- *Freud (gizlilik, sessizlik),*

LATANS DÖNEM

Çocuklar zamanlarının büyük kısmını okulda geçirirler, psikik enerjileri, ders, spor gibi geleneksel faaliyetlere yönelir. Cinsel açıdan sessiz ve sakin dönemdir.

Gençlerin zamanlarını okul almaktadır. Bu durumda okul ve eğitim felsefesi öne çıkmaktadır. Çocuk Hakları temelinde Eğitim, boyutu aşağıda vurgulanmaktadır;

Madde 28

- Çocuğu, özgür bir toplumda

- Faal bir yetişkin yaşam için hazırlayacak
- Kendi ve başkalarının
- Kültürel kimliklerine ve değerlerine Saygıyı geliştirecektir

Madde 29:

- Çocuğun kişiliğinin
- Becerilerinin
- Zihinsel ve fiziksel yeteneklerinin
- Mümkün olduğunca geliştirilmesini Sağlamaktır.

Burada okulların sadece bir bilgi veren yapıdan kişilik ve benlik veren bir yapıya dönüşmesi anlamındadır. Çocuk Hakları kapsamında olduğu gibi bu, bir çocukların hakkıdır.

Tüm eğitim kurumları bu şekilde yapılandırılmalı, tersi ise bir hukuksal sorun niteliği taşıyacağı, klasik türde eğitimin zamanımızda geçerli olamayacağı anlaşılmalıdır.

- *Erikson (hamaratlık veya içe kapanma),*

LATANS DÖNEM

(BAŞARILILIK -AŞAĞILIK)

Çocuklar beceriler kazanarak, yeterli ve üretken olmayı öğrenirler. Başarısızlıkta aşağılık duygusuna kapılır ve hiçbir şey yapmazlar.

Ruhsal yapılanmada, modern yaklaşım olarak, bir şey yapamayan, sessiz olan yapıdan, bireyin katkısı ve etkin ve verimli olması sağlanması eğitimin hedefi olmaktadır.

Doğrudan seminerler, konuşmalar, paneller ve fikir tartışmaların yapıldığı yerler olmaktadır. Üniversite yapısından okullara inen bir yapı, yaklaşım olmaktadır. Artık sessiz bir kalabalık yerine, katkıda bulunan bir birey olmaktadır.

Civil Liberties, bireyin bağımsız ve bağlantısız olması bu dönemde önemli yer tutmaktadır. Eskiden kolejlerde yapılan bu yaklaşım ve durum, tüm okullarda zorunlu hale geldiği memnuniyetle gözlenmektedir.

- *Piaget (somut işlevsel),*

7-11 YAŞ

SOMUT İŞLEMSEL DÖNEM

ÖZELLİK: Çocuk somut mantıksal işlemleri ve ilkeleri anlayabilir, bunları günlük yaşamına uygular. Bu dönemde sezgisel düşünce yerini giderek rasyonel ve nesnel düşünceye bırakır.

TEMEL KAZANÇLAR: *Çocuklar bilimsel düşünmedeki temel ilkeleri öğrenirler ve mantıksal yeteneklerini kullanırlar. Bu dönemde sayı ve sınıflandırma kavramları ile korunum ilkesi gelişir.*

Eğitim yaklaşımı olarak; beş kere beş kaç eder sorusu, ezber ile 25 değil farklı sorgulanmaktadır. Beş adet beşerli küme bir araya gelirse kaç eder ve bunu elinizdeki çubuk veya fasulyeler le oluşturun denilmektedir. Ezber kalktığı için, bu boyuta gelmesi, üçüncü sınıftan beşinci sınıfa alınmasına neden olmaktadır.

Çocuklar bir geniş masada beşerli grup şeklinde ve kümeleşme ile olmakta, her kümede bir Mentor veya Koçluk yapan kişi olup, çocuklara göre Tuning/bireye göre akort yapan, uyarlayan kişi olmaktadır. Bir sınıfta bir kişi anlatım yerine, beşerli 4-5 grup bir sınıfta olmaktadır.

Sezgisel düşünce, akılcı ve nesnel düşünce ile soyut kavramların bütünleşmesi bu şekilde yapılması amaçlanmaktadır.

b) Beceri alanları:

- *Dil (bağlı, birbirine atıf yapan cümleler, okuma ve yazma, dilde nedensellik),*

Düşünce boyutunu oluşturma ve geliştirme için çocukların şiir yazması, arkadaşlarına konuşma yapması, belirli konuları anlatması istenir. Tatilde yaptıkları, hafta sonu geçirdiği zaman, yardım ve yaptıklarını tanımlamasını, gerekisi ile amaç ile güdüsünü anlatması istenmektedir. Bu sadece belirli kesime değil, tüm çocukların yapması istenmektedir.

Mutlaka resim, müzik gibi bir sanat uğraşısı içinde olması da istenmektedir. Başarı çalması ve yapmasıdır, sanat eseri değil, bireyin duygularının ifadesi beklenmektedir.

- *Motor (becerilerin artması, spor, kooperatif, sporsal faaliyetler ve oyunları),*

Düşünce sadece düşünme ile değil, oyun, sor da bir düşünce gelişimi, ekip çalışması, kuralların gerekliliği, uyumun gerekçesi ve oyun ile benlik değil, bir mutluluk yaratma boyutu olması istenmektedir, arzu edilmektedir. Bir spor dalında başarılı olanın, o spor dalını değil, diğerlerini yapması da imkân olarak verilmektedir. Bu durumda Superman yapısından insan, birey olduğu, kabiliyet ve kapasitelerinin de sınırlarını öğrenmeye çalışmalıdır.

- *Psikopatoloji (Okul fobileri, obsesif davranışlar, konversiyonel tutumlar, depresyona uyan yaklaşımlar).*

Çocukların en büyük korkuları okul olmaktadır. Çocuğum okula gitmek istemeyince nedenini sorguladığımızda, hocanın beslenme zamanında kızım elini süte doğru uzatınca eline vurması olduğunu öğrendik. Ayrıca güzel resim yaparken, hocanın onu zorlaması, resim gibi ideal yapıda resim yapmasını istemesi olduğunu gördük. Yaklaşım olarak kızımızı Güzel Sanatlara yazdırdık ve özgün sergi atık. Hocası bana göre eskiden daha güzel yaparken, sergidekiler daha anlamsız gibi geldi bana ama, akademisyenlere göre ben yanılmışım diyerek, tutum ve davranışlarını değiştirdi. Kızım zaten iştahsız olduğu için, yemek konusunda da kişilerin talebine göre yaklaşım yapmasının gerektiğini kavradı ve uygulamaya başladı, basit olarak öğrencilere sorgulayarak yiyecekleri, sütleri verdi. Ülkemizde süt dağıtımında laktoz eksikliği nedeniyle çocukların ishal olduğu görülerek, yerine ayran verilmeye başlandı. Teorik değil, bireye göre yaklaşımın esasları ele alınmıştır.

Adölesan (11–21 yaş)

DAVRANIŞTAKİ GELİŞMELER 12–17 yaş:

a) Gelişimsel teoriler:

- *Freud (Adölesan-genital),*

GENİTAL DÖNEM

Yetişkinlik süresince de devam etmektedir. Sağlıklı yaşamın amacı sevmek ve çalışmaktır.

İnsanlarda her bireyin gelişimi farklı olduğu için, fiziksel büyüme ölçülebilirken, ruhsal ve sosyal gelişimi ölçmek çok zor olması nedeniyle adölesan gelişim devrelerini yaş olarak farklı olarak irdelenmektedir. Bu açıdan yaşa göre değil, eyleme ve algıya göre yapılmalıdır.

Bu dönemde sevgi ve sevgi kavramı öne çıkmaktadır. Sevgiyi algılamayan kişinin adölesan boyutunu geçmesi beklenilmemelidir. Bu dönemde sevgi ile aşk (cinsel sevgi karışabilmektedir ki ayırım önemli bir gelişim dönemidir, evresidir.

- *Erikson (kişilik veya konfüzyonu),*

ERGENLİK DÖNEM

(BEN KİMİM-ROL KARMAŞASI)

Ben kimim sorusuna cevap arayarak cinsel, politik ve mesleki kimliklerini oluşturmaya çalışır veya hangi rolleri gerçekleştirecekleri konusunda karmaşa yaşarlar.

Sevgi ve fedakârlık maddi değil, soyut kavramlara çıkarılmalı, yüceltilmelidir. Bazı toplumlarda ikna ile, zorlama ile gençlerin enerjisi ters yapıda oluşturulmakta, bir terör yapan bireye, karşı çıkan, yakıp, yıkan boyuta getirilmeye çalışılmaktadır. Burada, sevgi temelinde olan yaklaşım ile kalıpcı olmayan, düşünmeye yönelik olan durumlarda olanın şiddet yapabilmesi olanaklı olmamaktadır. Çok çaba yapanın, insanlık dışında ters boyutta ise, sevgiyi kavrayan bireyler için başarısızlığı kesin gibi söylenebilir.

- *Piaget (formel yaklaşımlar),*

12 YAŞ SONRASI

FORMAL İŞLEMSEL DÖNEM

ÖZELLİK: Gençler artık soyut kavramlarda düşünebilmekte, hipotezler kurmaya ve var olandan olasıya, spekülasyonlar yapmaya başlarlar.

TEMEL KAZANÇLAR: *Etik, politik ve sosyal konular gençlerin ilgi alanına girmeye başlamıştır. Deneyimler daha makro ve kuramsal bir yaklaşımla değerlendirilmektedir.*

Düşünce boyutu gelişmemesi için, kural, kalıp, örf ve gelenek ile sıkıştırmak, belirli tekrarlanan ve akıl kullanmadan, robot gibi yapılan yaklaşımlar özellikle önerilerek, zorlanarak, yaptırılarak, birey değil, bir asker gibi robot olması için özel eğitim yerleri oluşturulur. Türk askeri eğitiminde insanı öldürmek değil, vatani savunmak öğretilir. Zorunlu olmadıkça ve karşıdan ateş edilmedikçe ateş etmeme öğretilir. Dedeme İstiklal Savaşında nasıl ateş ettiğini sorduğumda, Allah adını almadan, hak etmeden ateş etmedim demiştir. Ateş keste karşıdan ateşten korundukları ama ateş etmediklerini belirtmiştir. Çanakkale Savaşı için bir kavram vardır, savaş kan kardeşi denilir. Ansak törenleri bunun simgesidir. Savaşta birbirini vuran, ateş keste ise kardeş gibi birbirine yardım eden, sevdiklerinin resmini gösteren, yiyecek ve su veren kişiler olmaktadır.

Etik kavram daha sonra söz edilecektir

b) Beceri alanları:

- *Dil (nedensel yaklaşım, dili kullanma, soyut değerlendirme),*

Bu yaşta dinlenen şarkı sözlerinin Felsefik yapısı vardır. Şiirsel ve müzik değil, sözlerin anlamı da öne çıkmaktadır. Anlamsız nakaratlardan, anlamlı olanlara geçiş vardır. Bu yaşta yeni bir sanatsal yaklaşım, şiir ve edebiyat boyutuna gelmektedir. Bu bireylere yapılacak ön hatalı yaklaşım, yaptıklarına güzel veya çirkin demektir. Eserlerini yorumlamalı, olumlu yönde yönlendirmelidir, doğru algısı da bireyi durduran ve yaptıklarını geliştirme yerine kopyalayan kişi yapar, yerinde durur, kalır. Birçok sanatçı, güzel denilerek, sonradan çocuk sanatçı idi, denilmektedir. Geleceği olmamaktadır.

- *Motor (becerilerin olgunlaşmış olması),*

Bir insanın en yaralandığı durum, okuduğu kitabı, tekrar ve tekrar okumasıdır. Bunu arka arkaya değil, belirli zaman dilimi içinde, yıllar sonra yapması daha önemli olmaktadır. Çizgi çocuk kitabı Ret Kit, okurken, daha detaylı incelediğinizde birçok gizli espriyi görebilirsiniz. O dönemde şimdi aklıma gelen,

bir imza yapılırken, her birey bağıyor, silahlar atılıyor ve bu arada zile basılıyor ki görüntüsü ok az veriliyor. Ama sekreter beni çağırmışsınız diye çeriye giriyor.

Beceriniz sevdiğiniz, güzel yaptığınız ve daha ileriye taşıyabileceğiniz konuda olmalıdır. Sanat kendini aşma olmalıdır. Ancak, tüm yaşantı sadece tek düze değil, tüm eylemleri de yapmaya dayanmalıdır. Basketi iyi yapan kişi, futbol, tenis, kültür-fizik ve aletli jimnastiği de yapmalıdır.

- *Psikopatoloji (şizofreni, karışıklık, dağınıklık, deli gibi tutumlar, Anoreksi nevroza, intihar girişimi veya düşüncesi).*

Temel ruhsal hastalıkların belirtisi ve görüntüsü bu yaşlarda olmaktadır. Bu açıdan mutlaka her yıl sağlık taraması gibi, ruhsal açıdan da değerlendirme yapılmalıdır. Hocaların bu konuda becerili olarak, bilinçli değerlendirmeyi her bireye yapması beklenir ve bu konuda şüphe durumunda da uzmana danışması istenilmektedir.

Adölesan (18–21 yaş)

DAVRANIŞTAKİ GELİŞMELER 17–30 yaş:

YETİŞKİNLİK DÖNEM (YAKINLIK-YANLIZLIK)

Genç yetişkinler, sevgi ve dostluğu paylaşabilecekleri birini ararlar (eş), bunu başaramadıklarında ise düş kırıklığına uğrama korkusuyla insanlardan uzaklaşırlar.

Adölesan, ergenliğin son döneminde eş aramaya eğilimindedirler. Bunun Batı ülkelerinde; 16 yaşında çocuk sahibi oluşmaya başlanıldığı, evlenmeden tek anne/single Mother kavramı öne çıkmaktadır. Bu sayede devlet katkısı olmakta, daha iyi bir eş bulabileceği inancı oluşmaktadır. Bireyler zaman içinde, yalnız olarak fert yaklaşımını yaşamlarında temel aldıkları görülmektedir.

a) Gelişimsel teoriler:

- *Freud (genç yetişkinlik),*

Bireyler meslek sahibi olsalar bile, tam yetişkin değil, eğitim ve becerilerini geliştirmeye yönelmektedirler. Hem genç hem de erişkinlik karışmaktadır. Bu bireyleri genç demek daha doğru bir algı olmaktadır. Yasalarımızda 25 yaşına kadar devlet koruması olduğu gözlenmektedir.

- *Erikson (samimiyet/yakınlık veya izolasyon),*

Gençlerin erişkin olması gibi, yaşamda oluşan süreci tayin eden boyut; yakınlık, izolasyon olmaktadır. İnsanlar kendilerini toplumla bütünleştirmeye çalışırken, izolasyon ile yüz yüze gelebilmektedirler.

- *Piaget (formel yaklaşımlar),*

Erişkinlerde, gençlikte öğrendiği kalıpları, örf ve adetleri aynen uygulayarak, kendilerini toplumla bütünleştirme ve bir bakıma rahat etme yaklaşımı olmaktadır. Ancak, birey olarak benlik ve özel, özgün ve özgür olmayı da yitirme anlamında olduğu için, kişilik çatışması olmaktadır.

b) Beceri alanları:

- *Dil (nedensel yaklaşım, dili kullanma, soyut değerlendirmeler),*

Gençlerde duygusallık ön planda iken, yetişkinlerde nedensellik ve dayanakların boyutu öne çıkmaktadır. Buna karşın soyut kavramlarda giderek daha derinleşmektedir.

- *Motor (becerilerin netleşmesi),*

Bireyler mesleklerini talep etmesi ve benimsemesi ile mesleklerinde daha yücelmek istemeleri, uzmanlaşma ve akademik olmaya doğru eğitilme olmaktadır. Eğitimin diploma değil, hizmet olduğu, sevgi temelinde olmasının gerektiği, gençlikten, çocukluktan gelen bir ruhsal gelişim sonucu olmaktadır. Gelişim, tam gelişim olmaz ise, maddi boyutun öne çıktığı anlaşılmaktadır.

- *Psikopatoloji (şizofreni, sınırda kişilik, uyum sorunları, gelişim veya yakın/sırdaş ilişkiler veya ilişki kurmada zorluk/sorunlar).*

Erişkin döneme doğru yaklaşım, her türlü boyutu da beraberinde getirmektedir. Bu dönemde çocukluk ve ergenliğini yaşamış olanlar, sanki adölesan gibi tavırları olmakta, evliliği gereksiz görmekte, sevgi boyutu ile cinsel boyutta karmaşa yaşamaktadırlar. Artık meslekleri ve maddi imkanları da olduğundan dolayı, karmaşa boyutu daha büyük ve belirgin olmaktadır. Çocukların da etkilenmesi kaçınılmaz olmaktadır. Kısaca ergenliğin sağlıklı olması, toplumsal açıdan ve bireyin kendisi açısından da önemlidir.

Gençlik Ötesi

30–60 Yaş:

DAVRANIŞTAKİ GELİŞMELER 30–60 yaş:

OLGUNLUK DÖNEM

(ÜRETKEN-DURGUNLUK)

Birey anlamlı ve üretken iş yaşamı veya çeşitli faaliyetler dışında, gelecek kuşaklara katkıda bulunmakta veya durgunlaşıp içine kapanmaktadırlar.

İnsanlar bu yaşa gelince, gençlik dönemine dönemeyecekleri algısı ile, yaşamlarını boş vermeleri, belirsiz ve anlamsız yaklaşımlar ile hem kendilerini ve çevrelerini de etkilemektedirler. Buna karşın iyi ve soyut anlamda olgunlaşmış olanlar, gençlik dahil çocukluğu tam yaşayanlar ise, sevgi ile hizmete yönelmekte, toplum içinde ayrıcalıklı yerleri olmaktadır.

a) Gelişimsel teoriler:

- Freud (yetişkin),

Bireyin tüm yaşantısındaki geçen ve kendini oluşturan süreçtir. Bu açıdan beklenen ile gerçekleşen farklı olmaktadır. İnsan kontrolü kendinde değil, tercihi elinde olandır. Sorumluluk ise bu açıdan olabilir. İnsanlar mahkemelerde amaç, güdü ve dikkat ile özen ile yargılanırlar. Kazadan değil, oluşan olaylardan alınacak tedbir ile oluşandan değil yapılanlardan sorumlu olurlar. Bu açıdan bireyler ergenlikte dengelemeyi öğrenmezler ise, kazanç ve benlik ile arzu peşinde koşan ve zulme giden kişilik boyutunda olabilirler. Sevgi saygı yaratıcı olmalıdır.

- Erikson (üretkenlik veya tembellik),

Meslekler, değer üretmek ve üretken olmak, bireylere hizmet için oluşmalıdır. Benlik çatışması ergenlikte halledilmelidir. Kaçan kişinin başvuracağı boyut, tembellik olmalıdır.

- Piaget (formel yaklaşımlar),

Bu dönemde bireyler yaşamda daha rahat olması için, kalıplara, kurallara uymak boyutundadırlar. Gençlik ise bu kalıpları kırma boyutudur ki bu dönem sağlıklı geçirmelidir.

b) Beceri alanları:

- Dil (nedensel yaklaşım, dili kullanma, soyut işlevler),

Birey kendini tanımlaması, toplumda yer edinmesi için, nedensel yaklaşım le sanatsal yaklaşımı bütünleştirerek, somut ile soyutu harmanlaması beklenir. Bunu ergenlikte yakalaması ve ulaşması beklenir. Yaşamda ile bunun ilerisi ve gelişimini yapması beklenir.

- Motor (becerilerin damıtılması),

İnsanlar artık becerilerini mükemmelleştirmesi için çaba sarf etmektedirler. Becerilerin farkındalığı ve geliştirilmesi de ergenlik boyutunda olacaktır.

- Psikopatoloji (depresyon, kişisel şüpheler, kariyer gelişim yaklaşımları, aile ve sosyal etkileşimler, nöroz durumları).

Bireylerin ruhsal bozukluklarının başlaması ergenlik ise de gelişimi ve farkındalığı olgunluk döneminde olmaktadır.

60 Yaş ve üstü:

DAVRANIŞTAKİ GELİŞMELER 60 yaş üstü:

YAŞLILIK DÖNEM

(EGO BÜTÜNLÜĞÜ-YANLIZLIK)

Birey, yaşamını anlamlı hale getirmeye çalışmakta veya amacına ulaşamadığı için umutsuzluğa kapılmaktadır.

Bu dönem, zamanımızda 80 yaşından sonra oluştuğu belirtilmektedir.

a) Gelişimsel teoriler:

- Freud (yaşlılık),

Bireyler yaşamını irdelemek, değerleri ve soyut ile somutu bütünleşmeleri ile artık, eser yazma boyutuna gelmektedir. Eser yazarların, ergenlikte şiir veya benzeri yazım işleri yaptıkları açık ve nettir.

- Erikson (ego entegrasyonu veya çaresizlik, umutsuzluk),

İnsan arkadaşlarının da yaşamını bitirmesi hasta olması, emeli olarak uzaklaşması ile yalnızlık çekmeye başlar. Bu durumda ergenlikte benlik ve bireysellik ile kişilik dengesi oluşunca, bu dönemde de umutsuz ve çaresiz olmamaktadır. Kendisi duygu ve düşüncelerini yazmakta, toplumla bütünleşmektedir.

- Piaget (formel yaklaşımlar),

Birey ya eski klasik kalıba girer veya artık yeni ufuklara yelken açar. Artık kendisini engelleyen yoktur, ancak ergen döneminde benlik ile toplumu dengeleyen olmalıdır.

b) Beceri alanları:

- Dil (nedensel yaklaşım, dili kullanma, soyut işlevler),

Yaşam ile artık insan bir şeyler söyleyerek, topluma bir eser bırakmak veya tam tersi gizlenip, fark edilmemek isteyebilir. Birçok bireyin dini yaklaşımlar içine girdiği, kalıpları belirterek varlık göstermek istediği ve toplumu yi, kötü olarak tanımlayarak, kalıplara bağlamak istediği görülmektedir. Gençlik olsa tüm bunlarda karı çıkan olabilir, ancak bu yaşlarda ise karşı çıkmak bile yapılmaz, dinlenir, kabul edilir olmaktadır.

- Motor (bazı işlevlerin kaybı),

Motor kayıplar nedeniyle en kolay gelen konuşmak, sohbet etmek ise de geçmişi dinleyen az olmakta, aynı şeylerin söylenmesi ile toplumda bıktırıcı boyut gelişmektedir. Bu durum izolasyonu arttırmaktadır.

- Psikopatoloji (içe dönük depresyon, anksiyete, kızgınlık, artmış bağımlılık).

Topluma, çocuklarına ve her oluşan olaya kızgınlık, insanların kötü ve zarar içinde olduğu yaklaşımı ile, insanları seven, öğüt veren ve olumlu yaklaşım boyutları arasında olan kişilikler gelişmektedir. Bunun temeli de gençlikte atılmaktadır.

Yorum

Bizi biz yapan çocukluk ise, bunun erişkin olarak ile dengeleyen de ergenlik, adölesan dönemi olmaktadır. Geçmiş geleceği yapılandırır ama geçmiş olmasa bile yeniden yapılanma, yapılanmanın değişimi ve gelişimi gençlikte olmaktadır. Bu açıdan gençler yaşamımızda en önemli dönem olmaktadır.

ETİKSEL GELİŞİM

Etiksel gelişim ayrı olarak irdelenmesi uygundur.

Etiksel temel, **Laurence THOMAS: Morality and psychological development. In A companion to ethics. Peter Singer. Blackwell companions to philosophy. Blackwell Publishers Inc. 2002, pages 565. pp: 464**, eseri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Kohlberg'in sınıflaması çocukluk gelişim evrelerine göre tarafımdan uyarlanmıştır.

Etiksel gelişim sürecinin başlıca 6 evresi vardır. Bunlar;

A-GELENEK ÖNCESİ

1.FAZ: Ceza/itaat

Kişi emir komuta zinciri şeklinde, akıl boyutuna getirmeden, istenilenleri yerine getirmektedir. Sorumluluk almadan, istenilenleri yapmaktadır. Başkasından da kendi istediğini yapmasını ister. Ben devlet memuruyum bana verilen emirleri yaparım yaklaşımı bu dönemin kalıbıdır. Anayasa ve 657 Devlet Memurları Kanunu'na göre, hiçbir kimseye zorla bile olsa hukuk dışı iş yaptırılmaz.

2.FAZ: Egoizm

Ben merkezli davranışlardır. Birçok kimse, kendi arzusunu genelleştirerek veya fedakârlık gibi göstererek bencilliğini sürdürmektedir.

B-GELENEKSEL

3.FAZ: İlişkiler

İnsanın karşıdaki kişiyi anlama çabaları olmaya başlar. Dinlemeye başlamıştır. Karşılıklı etkileşim içindedir.

4.FAZ: Ödev-görev

Yaklaşımları ödevi veya görevi şeklinde, belirli kalıp ve kurallar içinde görmektedir. Somut yaklaşımları özetler.

C-İLKELER

5.FAZ: Haklar

Hukuk hakların çoğuludur. Haklar somut değil soyut kavramlardır. Herkes eşittir tanımı yorumlamaya gereksinimi vardır. Bu ilkeler üzerine ödev ve görevler daha somut olarak oluşur. Bireyin hakları önceliklidir. Ancak bu haklar, başkalarının zararına yorumlanamaz.

6.FAZ: Etik

Doğru nedir ve ne yapmam gerekir şeklinde düşünsel boyuta ulaşmasıdır. Bu boyutun bir özelliği de anlamlı fedakârlıktır.

Yorum

İnsanların bu gelişimleri tamamlayamadıkları, birçok kişinin ilk üç basamakta kaldığı ve egoizm halkasından çıkamadığı gözlenmektedir. Fedakârlık olarak gösterilen birçok yaklaşımın temelinde

bencillik olduğu ve yanılıcı niteliği anlaşılmaktadır. Çünkü fedakârlık boyutunda düşünsel boyut ve işlevin bilinçli olarak yapılması gerekir.

Genç olmak, her dem genç kalmak

*Çocuklukta birçok dönemi geçiriyoruz
Yap, yapma yaklaşımı ile çizilen bir sınır var
Başka boyut ile günah ve sevap ikilemi yaratılıyor
Kaldırımdan yürü, çizgide yürü ve çizgiyi takip et denilmekte
Neden, niçin diye de sakın sorma
Yemek, içmek ancak sana verilenler ile olur, olmalıdır deniliyor*

*Daha sonra ben, kurallar uyan ben, işimi yapan ben deniliyor
Çocuk gibi şekeri istemek, daha da istemek boyutu oluyor
Zengin olan, daha zengin olmak peşinde koşuyor
Egoyu yatıştırmak bile olanaksız olmakta*

*Birlikte ol, birlikte çalış, iş arkadaşlığı, sınıfta arkadaş
Bir arada oyun oynamak, saklambaç oynamak
Futbol kurallarına uyarak oynama veya şike yapma
Tümü bir robot olarak yaklaşımı yaratmaya çalışmaktadır*

*Vatandaş olarak görevler, insan olarak görevler
İş ahlakı adı altında belirli kalıba uymak
Devamlı bir grubun elemanı olmak
Daha iyi eleman olarak, amir ve yükselmeyi beklemek*

*Benin hakkımı yediler
Hak, adalet kapsamı altında yürüyerek, ayrıcalık istemek
Kalıplar içinde kalarak daha fazla hak talep etmek
Kabile, takım veya bir gurubun elemanı olarak ayrıcalık istemek
Bu işler ile farklılık oluşturmaya çalışmak*

*İnsan Hakları ile birey hakkı ile toplum hakkını dengelemek
İlkeleri olmak, doğru nedir sorgusu ile ne yapmalıyım boyutunu değerlendirmek
Tümü bir boyuta ulaşmayı, yücelmeyi, soyut kavramlara çıkmayı gerekli kılar
Artık birey olmanın düzeyine ulaşmak, gençlikteki boyutu geliştirmek ve değişmek gerekir*

Son Söz

Bir insanın oluşması, büyüme ve gelişmesi çocukluk çağında olmakta, ruhsal boyutta bu dönemde belirginleşmekte, yapılanmaktadır.

Gençlikte ise sağlıklı boyutun en azından korunup, geliştirilmesi iken patolojik olanlarında erken saptanarak, değişimi olumluya çevrilmesi gereklidir

Kısaca ergenlik bizi daha sonraki yaşama taşıyan boyuttur. Sağlıklı yapılanırsa, sağlığın devamı için gereklidir. Sorunlu ise, düzenlenmesi ve iyileştirilmesi de yine ergenlikte olmaktadır.

Ergenlik, adölesan dönem, kısaca yaşamımızda bir dönem noktası, bir pivot, bir terazinin dayandığı ağırlığın desteklendiği boyut olmaktadır.

Yaşam açısından en önemli dönem ergenlik, adölesan dönem denilebilir. Gençlik öncesi dönem ile gençlik sonrası dönemin birleştiği, eski sorunların sonlandırılabilirdiği, yeni boyutlara taşınmadığı veya tam tersine, tüm yaşam boyu sağlıklı olmayan yapının kaynağı olarak sürmesine neden olan bir dönemdir.